

Dr.sc. Petar Bačić, asistent
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**Jasna Omejec: VIJEĆE EUROPE I EUROPSKA UNIJA –
INSTITUCIONALNI I PRAVNI OKVIR,
Novi Informator, Zagreb, 2008., str. 457**

Zahvaljujući procesu konstitucionalizacije međunarodnog prava omogućen je i proces podređivanja suverenih država vladavini prava. Tako **Martii Koskenniemi** smatra da su međunarodni pravници počeli koristiti vokabular konstitucionalizma kako bi zaustavili nadirući proces *managerialisma* u međunarodnom pravu koji fragmentira cjelinu tog prava u separatne boksove (*boxes*), suprostavljajući međusobno dijelove cjeline (međunarodno trgovačko pravo, međunarodna ljudska prava, europsko pravo, itd.). Međunarodno javno pravo XIX st. bilo je shvaćeno kao superiorna grupa pravila iza koje su stajali pravni sustavi suverenih država. Danas međutim nema takvog superiornog skupa pravila, tvrdi Koskenniemi – “međunarodno pravo se je razbilo u boksove”, a konstitucionalizam je odgovor na brigu o “jedinstvu međunarodnog prava”; on sugerira hijerarhijski prioritet institucija koje predstavljaju opće međunarodno pravo (posebno Povelju UN).

To se naravno odnosi na normativnu razinu, gdje se od država traži da u međusobnim odnosima poštuju pravo. Suverene države se u međunarodnim odnosima trebaju “ponašati unutar legalnih okvira; to znači da je despotstva, kapriciozna ili neka druga prava suprotna radnja nespojiva s međunarodnom vladavinom prava” (**Watts A.**). Nastojanje da međunarodna vladavina prava postane uistinu efektivna predstavlja proces koji iziskuje jačanje supremacije prava, neovisnosti sudskih institucija, garancija ljudskih prava te povećanje transparentnosti političkog odlučivanja. Taj proces je najviše napredovao na europskom kontinentu. U europskom regionalnom ustavnopravnom prostoru su ostvarene najefikasnije mjere za realizaciju ciljeva i vrednota međunarodnog prava. Upravo funkcionalna dimenzija međunarodne vladavine prava ukazuje na posebno važnu ulogu sudskih institucija u ostvarivanju „kozmpolitanske pravde“ (**Miklos A.**), pri čemu se izdvaja djelovanje dvije takve institucije: prva je Europski sud za ljudska prava (ECtHR) kao sudsko tijelo Vijeća Europe, a druga je Europski sud (ECJ) kao sudsko tijelo Europske unije. Institucionalnom i pravnom okviru ECtHR-a i ECJ-a posvećena je upravo posljednja knjiga prof. dr. sc. **Jasne Omejec**, predsjednice Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Knjiga se sastoji od predgovora, uvodne riječi o djelu, popisa kratica, popisa tablica i slika, kazala sudske prakse. Sadržajni dio knjige razrađuju četiri šire cjeline.

Glava I., pod naslovom „Vijeće Europe“ (str. 43.-76.) podijeljena je u pet cjelina: 1. Osnivanje Vijeća Europe (str. 43.-49.); 2. Vijeće Europe kao međunarodna organizacija (str. 50.-53.); 3. Općenito o članstvu u Vijeću Europe

(str. 54.-58.); 4. Tijela Vijeća Europe; 5. Najvažniji međunarodni instrumenti Vijeća Europe (str. 69.-76.).

Glavu II. pod naslovom „Europska unija“ (str. 77.-226.) čine pak sljedeća poglavlja: 1. Povijesni pregled: od Europskih zajednica do Europske unije (str. 77.-82.); 2. Osnivanje Europske unije (str. 83-96); 3. Integracijska struktura Europske unije (str. 97.-105.); 4. Institucionalni ustroj Europske zajednice (str. 106.-109.); 5. Institucije Europske unije na nadnacionalnoj razini (str. 109.-123.); 6. Izvori prava Zajednice/Unije (str. 124.-133.); 7. Pravna narav Europske unije (134.-137.); 8. Daljnji razvitak integracijske strukture Europske unije (138.-171.); 9. Članstvo u Europskoj uniji (str. 172.-226.).

Glavu III. pod naslovom „Vijeće Europe i Europska unija u zaštiti ljudskih prava“ (str. 227.-304.) ima četiri poglavlja: 1. O sustavima zaštite ljudskih prava u Vijeću Europe i Europskoj uniji (str. 227.-228.); 2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe (str. 229.-272.); 3. Temeljna prava Europske unije i njihova zaštita (str. 273.-297.); 4. Odnos Konvencije i Povelje (str. 298.-304.).

Glavu IV. pod naslovom „Odnosi Vijeća Europe i Europske unije“ (str. 305.-334.) čine četiri poglavlja: 1. Uvodne napomene (str. 305.-306.); 2. Dosadašnja postignuća u odnosima Vijeća Europe i Europske unije (str. 306.-322.); 3. Znamenja Vijeća Europe i Europske unije (str. 323.-327.); 4. Najčešće pogreške pri pozivanju na institucije Vijeća Europe i Europske unije (str. 328.-334.).

Knjiga je opskrbljena priložima, popisom literature, važnijim pravnim izvorima, važnijim *url* adresama, te pojmovnim kazalom (str. 335.-457.).

Najnovija knjiga prof. dr. sc. Jasne Omejec o Vijeću Europe i Europskoj uniji još je jedan prilog razumijevanju činjenice na koji je način ustavna ideja o postojanju ograničene države, koja se u specifičnim područjima aktivnosti mora pokoriti volji supranacionalnog autoriteta, omogućila razvoj novog međunarodnog prava te različita globalna i regionalna integriranja. Međunarodno pravo tako dobija svojevrsnu ustavnu funkciju koja s vremenom za državu postaje zbilja i nužnost. U istom procesu između ostalog leži i fundamentalno objašnjenje pojave i razvoja međunarodnih organizacija, od kojih su neke u uspostavi i djelovanju svojih operativnih institucija konstantno gradile načela konstitucionalizma i vladavine prava (Ujedinjeni narodi, Vijeće Europe, Europska unija, Organizacija za sigurnost i suradnju u Europi).

U sklopu nastajućeg globalnog nadnacionalnog konstitucionalizma i njemu pripadajućeg „međunarodnog ustavnog prava“ posebno mjesto zauzima i sudska dimenzija koju predstavljaju nadnacionalne sudske instance (ICJ, ECtHR, ECJ). Iako se zbog nesavršenosti „međunarodnog ustava“ i njegove formalne sudbene kontrole, i uopće dubioznog stanja demokratske legitimnosti međunarodnog prava, ističe da je „protuvećinska poteškoća zbog ustavnog nadzora manja na međunarodnom, nego na nacionalnom planu“ (**A. Peters**), evidentan je blagotvorni utjecaj nastajanja globalnog konstitucionalizma i uopće konstitucionalizacije međunarodnog prava barem na planu zaštite ljudskih prava.

Sagledavajući vezu između nacionalnih i međunarodnih sudova u razvoju međunarodnog prava, bivši sudac ECJ-a **T. Koopmans** ističe da su oduvijek postojale određene specifičnosti u načinu sudske primjene pravnih pravila i načela. U XIX. stoljeću “u modi” je bila povijest, pa se je zbog toga posebno na europskom kontinentu favoriziralo pručavanje povijesti zakonika, tradicija rimskog prava, itd. Zatim se u XX. stoljeću “otkriva” društvo, pitanja njegovog funkcioniranja, ekonomski kontekst i načine prilagodbe pravnih odluka društvenim potrebama; sudac se pritom sagledavao kao stvaralac odluke, ponekad i kao “društveni inženjer”. Konačno, XXI. stoljeće je razdoblje komparativne metode. Zahvaljujući globalizaciji, ljudi širom svijeta počinju dijeliti brojne i složene društvene probleme, uočavajući pritom drugačije pristupe. Tako se pronalaze i različita rješenja velikog broja pravnih izazova. Koopmansov je zaključak da se problemi društva uvećavaju nestajanjem naših uvjerenja u religijskim, moralnim i političkim pitanjima; problemi sve više postaju zajednički. Pravna profesija svakako ima svoj dio odgovornosti za rezultat tog procesa.

U ovom novom važnom djelu za hrvatsku pravnu literaturu **J. Omejec** kompetentno razmatra i rasvjetljava ulogu i djelovanje dvije važne međunarodne sudske institucije europske regionalne provenijencije: Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde. Riječ je o institucijama koje postupno, ali sve sigurnije zauzimaju svoju poziciju u prostoru nacionalnog prava. Iako će susret različitih institucija “na domaćem terenu” zasigurno otvarati brojne probleme, njihovo razrješenje trebalo bi prije svega tražiti i povezivati u potrebi jačanja nacionalnog prava i njegove uloge u “carstvu prava”.